

Ideas

NASILJE KOJE UČIMO

IZVEŠTAJ O IZLOŽENOSTI LGBTIQ+ UČENIKA I UČENICA NASILJU U OBRAZOVANJU

NASILJE KOJE UČIMO

IZVEŠTAJ O IZLOŽENOSTI LGBTIQ+ UČENIKA I UČENICA NASILJU U OBRAZOVANJU

AUTORI:
Mladen Antonijević Priljeva
Marko Milanović

IZDAVAČ:
Centar za istraživanje i razvoj društva IDEAS

MESTO IZDANJA:
Beograd

GODINA IZDANJA:
2021.

DIZAJN I PRELOM:
Centar za istraživanje i razvoj društva IDEAS

PREDLOŽENO CITIRANJE:
Antonijević, M. P., Milanović, M. (2021). Nasilje koje učimo. Izveštaj o izloženosti LGBTIQ+ učenika i učenica nasilju u obrazovanju, Centar za istraživanje i razvoj društva IDEAS.

UVOD

LGBTIQ+ učenici i učenice imaju, kao i svi drugi, pravo na obrazovanje bez nasilja i diskriminacije, koje promoviše poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Posvećenost država inkluzivnom obrazovanju potvrđeno je i u UN Ciljevima održivog razvoja, kojima su se države obavezale da će „osigurati inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost celoživotnog učenja".

Ipak, nalazi Specijalnog izvestioca Ujedinjenih nacija za obrazovanje ukazuju da su širom sveta LGBTIQ+ učenici i učenice izloženi nasilju i diskriminaciji u obrazovanju. Naime, suočavaju se sa javnim ismejavanjem, verbalnim pretnjama, guranjem, udaranjem, fizičkim napadima, odbacivanjem, maltretiranjem, seksualnim nasiljem, ali i pretnjama smrću. Podaci pokazuju da se nasilje dešava u učionicama i na igralištima, na putu od i do škole, kao i na internetu. Nasilje i diskriminacija u obrazovanju imaju izrazito negativan uticaj na fizičko i mentalno zdravlje LGBTIQ+ učenika i učenica, na uspeh u obrazovanju i posledično na mogućnosti za zapošljavanje. Da bi izbegli nepoželjno i neprijateljsko okruženje u školama, LGBTIQ+ učenici često ne učestvuju u školskim aktivnostima, izbegavaju školu ili čak napuštaju školu.

Kako bi se LGBTIQ+ učenicima i učenicama omogućile jednake prilike i bezbedno obrazovanje, Ujedinjene nacije pozvale su države članice da preduzmu različite mere u cilju prevencije i iskorenjivanja nasilja i diskriminacije u obrazovanju, uključujući podizanje javne svesti, prikupljanje podataka važnih za razvoj javnih politika i razvoj i primenu mera zaštite i podrške.

Ovo istraživanje upravo ima za cilj da obezbedi početne podatke o izloženosti LGBTIQ+ učenika i učenica nasilju i diskriminaciji u obrazovanju u Srbiji. Na taj način želimo da povećamo svest donosilaca odluka o izazovima sa kojima se LGBTIQ+ učenici i učenice suočavaju, kao i da doprinesemo razvoju inkluzivnog obrazovanja, u okviru kojeg se svi učesnici i učenici osećaju bezbedno i prihvaćeno.

Istraživanjem je obuhvaćeno 400 srednjoškolaca uzrasta od 15 do 18 godina, pri čemu je nakon provere kvaliteta podataka u obradu uključeno 346 učenika i učenica. Ukupno je u istraživanju učestvovalo 34% dečaka, 57% devojčica, dok je 7% obeležilo drugo. 7% osoba se izjasnilo kao trans. Podatke je prikupio Centar za istraživanje i razvoj društva IDEAS.

IZLOŽENOST LGBTIQ+ DECE I MLADIH NASILJU

Čak 56% LGBTIQ+ dece i mladih srednjoškolskog uzrasta navodi da je doživelo nasilje motivisano seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom. Pri tome su nasilju posebno izložene gej osobe (78%), i trans (72%), a značajno manje lezbejke (39%) i biseksualne osobe (49%).

Skoro svaka osoba koja je doživela nasilje, doživela je i emocionalno nasilje (55%), dok je fizičko nasilje doživelo 14% LGBTIQ+ dece i mladih, a seksualno 5%.

Nasilju je kontinuirano, odnosno nekoliko puta mesečno ili češće izloženo 24% LGBTIQ+ dece i mladih srednjoškolskog uzrasta, dok 14% nasilje trpi nekoliko puta godišnje. Za fizičko nasilje je karakteristično da se značajno češće ponavlja nego emocionalno i seksualno. Ukoliko se posmatra samo grupa izložena fizičkom nasilju, 70% njih prijavljuje da se fizičko nasilje dešava najmanje nekoliko puta mesečno.

Deca i mladi srednjoškolskog uzrasta nasilje najčešće trpe u samoj školi (36%) ili dvorištu škole (22%). Ukoliko se kao nasilje povezano sa školom posmatra nasilje koje dete, odnosno mlada osoba doživi u samoj školi, dvorištu škole ili na putu do škole, čak 42% dece i mladih je doživelo nasilje povezano sa školom. Nasilje preko interneta doživelo je ukupno 24% dece i mladih.

56%

LGBTIQ+ dece i mladih srednjoškolskog uzrasta doživelo je nasilje

24%

LGBTIQ+ dece i mladih srednjoškolskog uzrasta nasilje trpi nekoliko puta mesečno ili češće

KARAKTERISTIKE NASILJA U ŠKOLI

42%

LGBTIQ+ učenika i učenica srednjih škola doživelo je nasilje povezano sa školom

Najčešći oblici nasilja u školi su nazivanje pogrdnim imenima, što je doživelo 41% učenika i učenica, širenje glasina (38%), odbacivanje iz socijalnih grupa (31%), verbalne pretnje (30%) i uznemiravanje preko interneta ili telefona (29%). Učenici i učenice su nasilju izloženi svuda u školi, a najčešće u dvorištu škole, hodnicima i učionicama.

Buling, kao posebno težak oblik nasilja doživelo je 31% LGBTIQ+ učenika i učenica.

61%

LGBTIQ+ učenika i učenica srednjih škola ne učestvuje u diskusijama na času da bi izbeglo nasilje

U najvećem broju slučajeva počinioci nasilja su učenici iz iste škole, a 4% LGBTIQ+ učenika i učenica doživelo je nasilje od strane zaposlenih u školi.

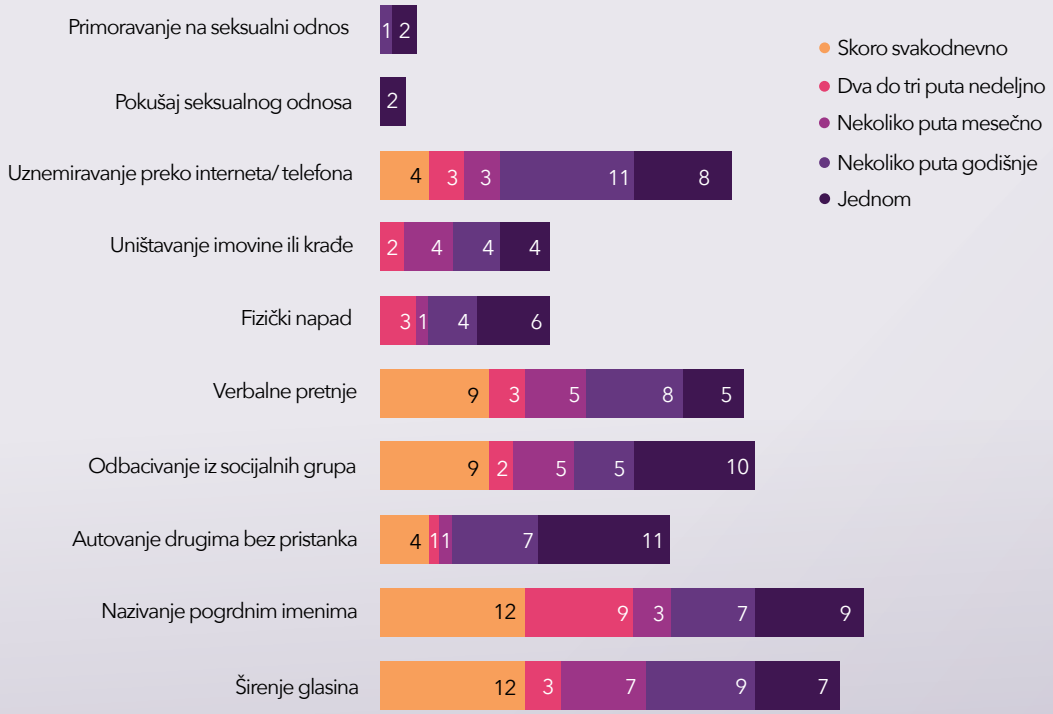
Da bi izbeglo nasilje, čak 61% LGBTIQ+ učenika i učenica ne učestvuje u diskusijama na času, 18% izbegava nastavu, a 26% ne ide na ekskurzije, školske proslave i druge grupne aktivnosti u školi.

Nasilje je vršio jedan krupan učenik, generalno je bio besan i nije mogao da se kontroliše. Uvrtao mi ruku da bi pokazao svoju moć.

Nekoliko učenika me redovno nazivaju pogrdnim rečima, ali se plašim da prijavim jer mislim da bi se sam pogoršalo

Pa radilo se da nisam mogao ići normalno do kupatila u školi kad je bio odmor jer bi me dečaci većinom isti, počeli udarati najjače što mogu, čak i upotrebljavali šta su učili na treninzima (karate, boks…). U svlačionici, pošto je bila sva raspadnuta, puna nekih oštrih ivica, su me nabijali tamo imao sam i modrice i sve i svašta po telu.

P1. Da li si ikada doživeo/la neku vrstu nasilja koje je motivisano time što si LGBTIQ+?

P4. Gde se konkretno desilo nasilje

PRIJAVA NASILJA I ODGOVOR NA NASILJE

Nasilje je prijavilo 47% osoba koje su doživele nasilje. Stopa prijava nasilja je najviša za fizičko nasilje, koje prijavljuje 62% dece i mladih, a niže za seksualno, koje je prijavilo 38% dece i mladih. Deca i mladi nasilje najčešće prijavljuju roditeljima (24%), nastavnicima (22%) i psiholozima i pedagozima u školi (20%), a značajno ređe direktoru škole (2%), policiji (2%) i nevladinim organizacijama (5%).

Odgovor na ishod prijave nasilja dalo je 60% ispitanika i ispitanica. U tri četvrtine slučajeva, LGBTIQ+ deca i mladi naveli su da se ništa nije promenilo, dok je tek 27% navelo da je nasilje prestalo.

47%

LGBTIQ+ učenika i učenica prijavilo je nasilje.

77%

LGBTIQ+ učenika i učenica navodi da se ništa nije promenilo nakon prijave.

Pedagog skole je podrzala nasilnike, rekla je da biti gej nije prirodno.

Pa kao rekli toj drugoj osobi da to ne radi više i kao ako se ponovi biće izbačen iz škole, ponovilo se još 100 puta ali nista, nit ukor nije dobio.

Razredna je dosta pomogla, prestalo je.

Ništa, nisu reagovali.

ODNOS ŠKOLE PREMA LGBTIQ+ UČENICIMA I UČENICAMA

U skladu sa podacima koji se odnose na nasilje, 54% učenika i učenica srednjoškolskog uzrasta smatra da škola uglavnom ili potpuno toleriše nasilje i diskriminaciju prema LGBTIQ+ učenicima i učenicama.

Čak 72% LGBTIQ+ učenika i učenica čulo je nastavnike da govore negativno o LGBTIQ+ osobama, a 10% je videlo da su nastavnici javno omalovažavali ili diskriminisali učenike i učenice zato što su LGBTIQ+.

Da može da razgovara sa nekim od nastavnog osoblja navodi 54% LGBTIQ+ učenika i učenica. Ipak, tek nešto više od polovine njih (55%) navodi da sa nastavnicima može da razgovara i o stvarima koje su povezane sa njihovom seksualnom orijentacijom, odnosno rodnim identitetom.

72%

LGBTIQ+ učenika i učenica čulo je nastavnike da govore negativno o LGBTIQ+ osobama

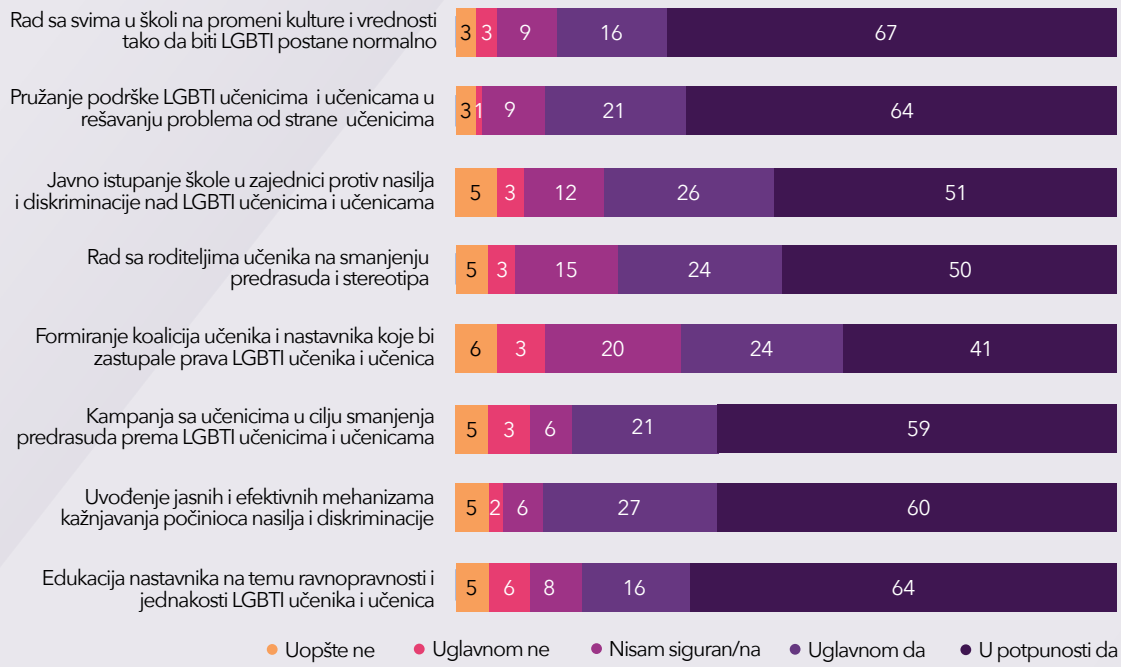
P3. Generalno gledano, kakav stav misliš da tvoja škola ima prema nasilju i diskriminaciji prema LGBTIQ+ učenicima?

KAKO UNAPREDITI ODGOVOR NA NASILJE?

Najveći broj učenika i učenica u najvećoj meri podržava rad na promeni kulture i vrednosti u školi, edukaciju nastavnika i veće učešće psihologa u pružanju podrške LGBTIQ+ učenicima. Nešto manja je podrška učenika i učenica u odnosu na formiranje koalicija na nivou škole koja bi zastupala prava LGBTIQ+ učenika i učenica, javno istupanje škole u zajednici na teme zabrane nasilja i diskriminacije prema LGBTIQ+ učenicima i učenicama i rad sa roditeljima na smanjenju predrasuda i stereotipa.

P4. Koje od sledećih aktivnosti smatraš da bi mogle da doprinesu tome da škola postane mesto gde se LGBTI učenici i učenice osećaju slobodno da ispoljavaju svoj identitet?

ZAKLJUČAK

Svako drugo LGBTIQ+ dete i mlada osoba navodi da je doživelo nasilje motivisano seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom, i to u poslednjih godinu dana. Pri tome su nasilju posebno izložene gej i trans osobe, a relativno manje lezbejke i biseksualne osobe.

Skoro svaka osoba koja je doživela nasilje, doživela je i emocionalno nasilje dok je fizičko nasilje doživela svaka sedma, a seksualno svaka dvadeseta osoba među LGBTIQ+ decom i mladima.
Nasilju je kontinuirano, odnosno nekoliko puta mesečno ili češće izložena jedna četvrtina LGBTIQ+ dece i mladih, dok značajan broj nasilje trpi nekoliko puta godišnje. Ukoliko se posmatra samo grupa izložena fizičkom nasilju, više od dve trećine prijavljuje da se fizičko nasilje dešava najmanje nekoliko puta mesečno. Deca i mladi nasilje najčešće trpe u samoj školi ili dvorištu škole.

Najčešći oblici nasilja u školi su nazivanje pogrdnim imenima, širenje glasina, odbacivanje iz grupa, verbalne pretnje i uznemiravanje preko interneta ili telefona. Ipak česti su i fizički napadi, koje je doživela svaka sedma LGBTIQ+ osoba.
Nasilju su izloženi svuda u školi, a najčešće u dvorištu škole, hodnicima i učionicama. Buling, kao posebno težak oblik nasilja doživelo je nešto malo manje od jedne trećine LGBTIQ+ učenika i učenica. U najvećem broju slučajeva počinioci nasilja su učenici iz iste škole. Da bi izbegli nasilje, većina LGBTIQ+ učenika i učenica ne učestvuje u diskusijama na času, značajan broj izbegava nastavu, ne ide na ekskurzije, školske proslave i druge grupne aktivnosti u školi.

Nasilje je prijavila skoro svaka druga osoba i to najčešće roditeljima, nastavnicima, psiholozima i pedagozima u školi, a značajno ređe direktoru škole, policiji i nevladinim organizacijama. Po prijavljivanju nasilja u tri četvrtine slučajeva LGBTIQ+ deca i mladi navode da se ništa nije promenilo, dok je tek jedna četvrtina navela da je nasilje prestalo.

Dominantna većina LGBTIQ+ učenika i učenica čula je nastavnike da govore negativno o LGBTIQ+ osobama, a svaki deseti je svedočio da su nastavnici javno omalovažavali ili diskriminisali učenike i učenice zato što su LGBTIQ+. Više od pola učenika i učenica srednjoškolskog uzrasta smatra da škola uglavnom ili potpuno toleriše nasilje i diskriminaciju prema LGBTIQ+ učenicima i učenicama.

Stoga treba hitno doneti posebnu politiku nulte tolerancije prema nasilju i diskriminaciji LGBTI+ dece i mladih u školama te razviti efikasne mehanizme prevencije, sankcionisanja počinioca te integracije žrtava nasilja i diskriminacije.

Takođe treba hitno obezbediti rigoroznu primenu postojećih standarda i mehanizama prevencije i borbe protiv nasilja i diskriminacije na svim nivoima obrazovanja i od strane svih lica uključenih u obrazovanje. Politike i mehanizmi

prevencije i zaštite od nasilja i diskriminacije treba da budu komunicirani đacima i roditeljima, jasno istaknuti u školama te uvek lako dostupni. Potrebno je razviti kompetencije te kontinuirano usavršavanje lica koja su uključena u obrazovanje i ona koja odlučuju o obrazovanju, za rad sa LGBTI+ decom i mladima kako bi se efikasno odgovorilo na potrebe i probleme. Takođe treba uspostaviti poseban sistem podrške za LGBTI+ đake te opredeliti kompetentna lica u školama za direktan, sveobuhvatan rad sa LGBTI+ decom i mladima u cilju otklanjanja rizika i obezbeđivanja podrške za nesmetano uživanje prava na obrazovanje. Kontinuirano raditi sa svim učenicima na prihvatanju različitosti i uklanjanju predrasuda prema LGBTI+ đacima te razviti kulturu nenasilja i tolerancije u školama.